

The Relationship between Religiosity/Religious Attitude and Cheating in Exams among University Students¹

Sayyid Muhammad Jawad Hosseini

M.Sc., Educational Psychology, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran.
n.mehrab110@gmail.com

Abstract

The purpose of the present study is to review the relationship between religiosity/religious attitude and tendency to cheating in exams among university students. This research is descriptive-correlational and its statistical population involves all the students (around 5000) at the faculty of humanities at Islamic Āzād University of Qom in 2019. Using Morgan table, 360 students were chosen by stratified random sampling and they answered to 3 Questionnaires including religious attitude designed by Barāheni, religiosity designed by Glöck & Stark, and tendency to cheating designed by Savāri (2012). The results showed that there is a positive and significant relationship between religiosity/religious attitude and tendency to cheating in exams. Moreover, there is a negative relationship between subcategories of religiosity and tendency to cheating. The results of regression analysis showed that both variables of religiosity and religious attitude have the potential to predict the tendency to cheating and just the consequential aspect of religiosity among all its aspects could negatively prediction in this regard. The results of the test showed that there is a significant difference between boys and girls in terms of their tendency to cheat and that girls have a higher average. According to the results, it is suggested that by providing education in line with fostering religious beliefs and awareness and religious attitude among university students, we pave the way to decrease cheating in educational fields.

Keywords: Religiosity, Religious Attitude, University Students, Exam, Islamic Āzād University of Qom.

---

1. **Received:** 2021/12/13 ; **Accepted:** 2022/01/12

© the authors

<http://tarbiatmaaref.cfu.ac.ir/>

بررسی رابطه دینداری و نگرش‌های مذهبی با گرایش به تقلب در امتحان بین دانشجویان^۱

سید محمدجواد حسینی

کارشناسی ارشد، روانشناسی تربیتی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران.
n.mehrab110@gmail.com

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه دینداری و نگرش‌های مذهبی با گرایش به تقلب در امتحان بین دانشجویان است. این پژوهش از نوع تحقیقات توصیفی-همبستگی بوده و جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی (حدود پنج هزار نفر) واحد قم، مشغول به تحصیل در سال ۱۳۹۸ است. با استفاده از جدول مورگان، ۳۶۰ دانشجو با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند و به پرسشنامه نگرش مذهبی براهنی، پرسشنامه دینداری گلارک و استارک و پرسشنامه گرایش به تقلب سواری (۱۳۹۱) پاسخ دادند. نتایج پژوهش نشان داد که دینداری و نگرش مذهبی با عدم گرایش به تقلب رابطه مثبت و معناداری دارد. همچنین زیرمقیاس‌های دینداری با عدم گرایش به تقلب رابطه منفی و معناداری دارند. نتایج تحلیل رگرسیون نیز نشان داد که هر دو متغیر دینداری و نگرش مذهبی توان پیش‌بینی گرایش به تقلب را داشته و از بین ابعاد دینداری، تنها بُعد پیامدی توانست گرایش به تقلب را به صورت منفی پیش‌بینی کند. نتایج آزمون t مستقل نیز نشان داد که بین دختران و پسران از نظر میزان گرایش به تقلب تفاوت معنادار بوده و دختران دارای میانگین بالاتری هستند. براساس نتایج به دست آمده پیشنهاد می‌شود، با ارائه آموزش‌هایی در راستای افزایش باورها و آگاهی‌های دینی و نگرش مذهبی در دانشجویان، زمینه کاهش میزان تقلب در عرصه‌های تحصیلی فراهم آید.

کلیدواژه‌ها: دینداری، نگرش مذهبی، تقلب، دانشجویان، امتحان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم.

۱. پژوهش حاضر برگرفته از: پایان‌نامه کارشناسی ارشد، با عنوان «بررسی رابطه دینداری و نگرش‌های مذهبی با گرایش به تقلب در امتحان بین دانشجویان دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی قم»، سید محمدجواد حسینی، استاد راهنما: مجید ضرغام حاجبی، استاد مشاور: سیف‌الله فضل‌الهی، ارائه شده در سال ۱۳۹۸ است.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۹/۲۲؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۰/۲۲

ارجاع به این مقاله: حسینی، سید محمدجواد (۱۴۰۰). بررسی رابطه دینداری و نگرش‌های مذهبی با گرایش به تقلب در امتحان بین دانشجویان. پژوهش در آموزش معارف و تربیت اسلامی، ۱۲(۱)، ص ۲۷-۴۴. DOI: 10.22034/riet.2022.10489.1088

۱. مقدمه

نظام آموزشی هر کشوری فعالیت‌ها و اهداف خاص خود را دنبال می‌کند که مسلماً دستیابی به این اهداف در سایه صداقت علمی و تحصیلی فراگیران آن نظام حاصل می‌شود. یکی از معضلاتی که مؤسسات آموزشی و مدارس همواره با آن مواجه بوده‌اند و در دهه‌های اخیر به طور جدی‌تر درصدد مقابله با آن برآمده‌اند و تاکنون قادر به ریشه کن کردن کامل آن نشده‌اند، «تقلّب» است (سبزیان، قدم‌پور و میردریگونند، ۱۳۹۶).

تقلّب تحصیلی به لحاظ ماهیت، مجموعه رفتارهای مبتنی بر نیرنگ و فریب برای دستیابی به پیامدها و نتایجی است که فرد شایستگی آن را ندارد (هاپون و همکاران^۱، ۲۰۱۳). در این رفتار، یک دانشجو به دنبال کسب اعتبار برای خود با استفاده از روش‌های غیر مجاز یا اطلاعات ساختگی در آزمون‌های دانشگاهی یا جعل اسناد علمی است که باعث آسیب رساندن به کار علمی دیگران شده یا به دانشجویان دیگر با روش‌های نادرست کمک می‌شود. تقلّب تأثیر مخربی بر کیفیت آموزشی و اطمینان از ارزیابی دارد. این رفتار انحرافی نه تنها به دانشجویان آسیب می‌رساند، بلکه به شهرت مؤسسه آموزشی نیز آسیب وارد می‌کند (منگ، عثمان، دی سیلوا و عمر^۲، ۲۰۱۴).

باورز^۳ (۱۹۶۴)، اولین کسی بود که پیرامون تقلّب در مؤسسات آموزش عالی دست به مطالعه گسترده زد. وی در تحقیق خود که روی ۵۰۰۰ دانشجوی آمریکایی انجام داد، به این نتیجه رسید که بیش از سه چهارم دانشجویان حداقل یک یا بیش از یک بار دست به تقلّب زده بودند (سواری و برنا، ۱۳۹۴). تقلّب تحصیلی انواع گوناگونی داشته و تقسیم‌بندی‌های متعددی برای آن پیشنهاد شده است. تقلّب در امتحان یکی از انواع تقلّب است که شامل استفاده از یادداشت‌های غیرمجاز در آزمون باز یا آزمون‌های منزل، استفاده از یادداشت غیرمجاز در آزمون کلاس، رونویسی پاسخ آزمون باز و حل آزمون در منزل از روی شخص دیگر، رونویسی آزمون کلاسی از روی شخص دیگر، اجازه دادن یا اجازه گرفتن برای رونویسی پاسخ‌های آزمون می‌باشد (خامسان و امیری، ۱۳۹۰).

تقلّب امتحانی پدیده‌ای عالم‌گیر است (تورپ، رید و پیتنگر^۴، ۱۹۹۹) که محدود به مرز جغرافیایی

1. Hapon & et al.

2. Meng, Othman, D'Silva & Omar

3. Bowers

4. Thorpe, Reed & Pittenger

و یا دانشگاه و آموزشگاه خاصی نمی‌شود و برخی از صاحب‌نظران با توجه به فراوانی آن، از این پدیده به عنوان اپیدمی (هاینز و همکاران^۱، ۱۹۹۶) و برخی به عنوان مشکل مزمن یاد کرده‌اند (ماراموک و مالین^۲، ۱۹۹۳). تقلب اغلب میان دانشجویان به اندازه‌ای شایع است که اکثر آنها نوعی بی‌صدافتی تحصیلی را در طول دوران تحصیل خود گزارش کرده‌اند (مرداک، بیچامپ و همپتون^۳، ۲۰۰۸). برخی پژوهشگران میزان شیوع آن را بالاتر از ۸۰ درصد گزارش داده‌اند (رابینسون، آمبرگی، سوانک و فالکر^۴، ۲۰۰۴).

تقلب، سنجش دقیق توانایی‌های افراد را مشکل می‌سازد و حتی می‌تواند به شکل یک «عادت» دربیاید. مطالعات نشان می‌دهد افرادی که مرتکب تقلب تحصیلی می‌شوند، احتمال بیشتری دارد که در مقاطع تحصیلی بالاتر و یا دوره‌های شغلی نیز تقلب کنند (هاردینگ، مایهو، فینلی و کارپنتر^۵، ۲۰۰۷). از سوی دیگر، اگر قرار باشد که دانشجویان با تقلب، امتحانات خود را پشت سر بگذارند، در نهایت سواد و معلومات آنها از سطح مطلوبی برخوردار نخواهد بود و این امر می‌تواند ضررهای جبران‌ناپذیری به آینده جامعه وارد کند (روزانسه، ۱۹۹۱؛ به نقل از: بختیاری خوئی، ۱۳۹۶). تقلب سبب ایجاد مزایای ناعادلانه برای فراگیر متقلب شده و می‌تواند مانعی برای یادگیری باشد (باویل^۶، ۲۰۱۰).

پدیده تقلب بر نظم و انضباط دانشگاه اثر منفی وارد می‌سازد و در کاهش اعتبار و ارزش مدارک اعطایی آن مؤسسه دانشگاهی و علمی نقش دارد. همچنین بر افکار فراگیران اثر سوئی دارد و اعتبار آنان را کاهش می‌دهد و بر رشد و سلامت آنها اثر می‌گذارد (ران و اکسیو پین^۷، ۲۰۰۷).

در پژوهش‌های انجام شده عوامل فردی (باویل، ۲۰۱۰؛ برزگر بفرئی، ۱۳۹۳)، بافتی (باورز، ۱۹۶۴) و انگیزشی به عنوان دلایل اصلی تقلب مطرح شده‌اند. همچنین در زمینه علل تقلب، عوامل درونی نظیر عدم مسئولیت‌پذیری و عدم وقت کافی، بیش از عوامل بیرونی نظیر سخت بودن تکلیف و

-
1. Haines & et al.
  2. Maramuk & Maline
  3. Murdock, Beauchamp & Hinton
  4. Robinson, Amburgey, Swank & Faulker
  5. Harding, Mayhew, Finell & Carpenter
  6. Bouville
  7. Run & Xiao-Pin

توقع زیاد از دانشجو به عنوان علت تقلب توسط دانشجویان مورد تأکید قرار گرفته است. تحقیقات درباره مذهب نشان می‌دهد که تداوم باورهای مذهبی بر رفتارهای افراد مذهبی تأثیر می‌گذارد (جاجرمی و پوراکیبران، ۱۳۹۵). در تعریف نگرش مذهبی نیز آمده که خداوند محور همه‌ی امور است و ارزش‌ها، اخلاقیات، آداب و رسوم و رفتارهای انسانی را با یکدیگر هماهنگ می‌کند (شهابی، امین یزدی، مشهدی و حسنی، ۱۳۹۶).

بسیاری از پژوهش‌ها تاثیر مذهب و شرکت در فعالیت‌های مذهبی را با کاهش رفتارهای پرخطری همچون آمادگی برای مصرف مواد (محمدخانی، یگانه و کریم‌پور، ۱۳۹۴)، افزایش سلامت روانی (پارگمن و ماتن^۱، ۲۰۱۱)، روان آزرده‌گی کم‌تر و توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی بیشتر (بشلیده، هاشمی و چرخابی، ۱۳۹۰) و نتایج اقتصادی بهتر (چیسویک و هانگ^۲، ۲۰۰۸)، نتایج تحصیلی بهتر (زوبایرو و ساکاریایو^۳، ۲۰۱۶) و رفتارهای خیرخواهانه و بشردوستی (ناچیپان و گاناپراکاسان و سافین^۴، ۲۰۱۸) را نشان داده‌اند. همچنین پاپازیس، نیکولاس، تسیگا، کرسٹوفورو و کرپا^۵ (۲۰۱۳) نشان دادند اعتقادات مذهبی دانش‌آموزان با عزت نفس رابطه مثبت و با افسردگی، استرس فعلی و استرس به عنوان خصیصه شخصیت ارتباط منفی دارد.

بر این اساس به نظر می‌رسد مذهب تمام جنبه‌های زندگی ما را تحت تاثیر خود قرار می‌دهد و نمی‌توان آن را جدا از سایر بخش‌های وجودی انسان تلقی نمود. با توجه به مطالب ذکر شده در بالا می‌توان به این نتیجه رسید که مذهب و دینداری در ویژگی‌های شخصیتی، حالات روانی، نوع نگرش فرد و باورها و شناخت‌های افراد تاثیر می‌گذارد.

دین ترکیبی از باورها و شیوه‌های ترویج شده توسط نهادهای مذهبی است که رفتار، نگرش، ارزش‌ها و باورهای فرد را شکل می‌دهد (شرام، مارشال، هریس و لی^۶، ۲۰۱۲). افزون بر این، دین کارکردهای مختلفی را برای جامعه و فرد دارد. دین برای جامعه معنایی از اجتماع و اجماع را به وجود می‌آورد و آن را تحکیم می‌بخشد، رفتارهای ضد اجتماعی را منع نموده و راه‌هایی را برای انسجام دوباره

-
1. Pargament & Maton
  2. Chiswick & Huang
  3. Zubairu & Sakariyau
  4. Nachiappan, Ganaprakasam & Suffian
  5. Papazisis, Nicolaou, Tsiga, Christoforou & Krepia
  6. Schramm, Marshall, Harris & Lee

متخلفین پیشنهاد می‌کند (تنهایی، ۱۳۹۰).

شخص دیندار تا این باور پیش می‌رود که هنگامی که خطری او را تهدید می‌کند، خداوند برای محافظت و تسری دادن در دسترس خواهد بود. وجود و قابل دسترس بودن خدا به فرد اجازه می‌دهد که به مسائل و مشکلات روزانه زندگی با اطمینان وارد شود (لوپز، ریگر، پولارد و هوک^۱، ۲۰۱۱).

پایبندی دینداری یعنی تعهدات یک فرد مؤمن که موقتی نیست، دیندار واقعی به صورت گزینشی رفتار نمی‌کند، که هر جا که به نفع شخص باشد و سود ببرد، ادعای دینداری بکند و هر جا که برای او سود شخصی و متجاوزانه نداشته باشد از اسلامی و مذهب و تعهد دینی رویگردان شود (حاج علی اکبری، ۱۳۸۴؛ به نقل از: مدنی و مرادی، ۱۳۹۷). بنابراین، افزایش دینداری و نگرش مذهبی در فرد موجب می‌شود که نگرش منفی نسبت به تقلب داشته باشد و براساس آموزه‌های دینی که آموخته و درونی کرده است و به عنوان هنجار اجتماعی آنها را قبول دارد، تقلب را امری نادرست دانسته و نسبت به انجام آن از طرف خود و دیگران، دید منفی داشته باشد.

پژوهش‌های مختلف نیز نقش دینداری و مذهب را در گرایش به تقلب نشان داده‌اند. یونسی (۱۳۹۵) در پژوهش خود، رابطه معکوس دینداری بر تقلب علمی را نشان داد و دینداری را مانعی برای تقلب دانشجویان معرفی کرد. همچنین مطالعات بی‌باک و دهقان منشادی (۱۳۹۳)، اورک و زندگی دره‌غریبی (۱۳۹۳)، رتینگر و جوردن^۲ (۲۰۰۵) به طور خاص نشان می‌دهد که گرایش به مذهب در کاهش تقلب موثر بوده و مذهب یکی از بهترین پیش‌بینی‌کننده‌های آن است. مطالعات براگمن و هارت^۳ (۱۹۹۶)، سوتون و حبا^۴ (۱۹۹۵) و گاتمن^۵ (۱۹۸۴) نیز نشان داد که دانش‌آموزان مذهبی کم‌تر گرفتار تقلب می‌شوند. همچنین ترادی^۶ و همکاران (۲۰۱۰) معتقدند، دانشجویانی که گرایش‌های معنوی مذهبی قوی دارند، آستانه پایین‌تری برای توجه کردن به سرقت علمی و تقلب دانشگاهی از خود نشان می‌دهند (به نقل از: برزگر بفرولی و برزگر بفرولی، ۱۳۹۵).

از آنجایی که رخ دادن پدیده تقلب در برخی امتحانات امری غیر قابل انکار است، به نظر می‌رسد

-
1. Lopez, Riggs, Pollard & Hook
  2. Rettinger & Jordan
  3. Bruggeman & Hart
  4. Sutton & Huba
  5. Guttman
  6. Trady

لزوم بررسی همه‌جانبه در خصوص ریشه‌یابی این پدیده ناهنجار آموزشی امری بدیهی است، زیرا فراگیر شدن این مسئله که از عوامل مخدوش‌کننده ارزیابی دانشجویان محسوب می‌شود، ممکن است به ارکان تعلیم و تربیت لطمه وارد کند (رستمی، زرافشانی، سعدوندی و حسینی لردگانی، ۱۳۹۳).

از طرفی نیاز انسان به دین قدمتی به عمر تاریخ دارد، زیرا بشر از همان آغاز زندگی خود به حامی، مقتدر و تکیه‌گاه قدرتمند احساس نیاز می‌کرده است. بنابراین، دین و مذهب توانسته در زندگی افراد رسوخ کرده و تأثیرات زیادی را بر همه جنبه‌های زندگی بشر بگذارد. اهمیت توجه به دین در رفتارهای هنجار و ناهنجار امری لازم بوده و ضرورت دارد.

با توجه به مطالب بیان شده در اهمیت پدیده تقلب و از آنجایی که این امر توان بالقوه‌ای در تمامی استعدادهای فردی و نهادی دارد، و خطر فراگیر شدن آن نیز مورد توجه است، و همچنین با توجه به نقش بازدارنده دین در برابر رفتارهای غیر اخلاقی، پژوهش حاضر درصدد بررسی این موضوع است که آیا بین دینداری و نگرش مذهبی با نگرش به تقلب رابطه معناداری وجود دارد؟ نتایج این پژوهش در صورت تأیید می‌تواند راهنمای ترسیم راهکارهای جدید برای کاهش تقلب و بی‌صدافتی تحصیلی در دانشجویان و دانش‌آموزان را فراهم کند.

۲. روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر کاربردی و از نوع تحقیقات توصیفی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانشجویان دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم (حدود پنج هزار نفر) که در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ مشغول به تحصیل بودند، هستند. از این بین با استفاده از جدول مورگان، ۳۶۰ نفر از دانشجویان به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. به این صورت که به نسبت تعداد دانشجو در هر جنس و در هر رشته تحصیلی نمونه‌ای انتخاب گردید.

۲-۱. ابزارهای پژوهش

شرکت‌کنندگان در این پژوهش به پرسشنامه‌های نگرش مذهبی براهنی، دینداری گلارک و استارک و گرایش به تقلب سواری پاسخ دادند.

۲-۱-۱. پرسشنامه نگرش مذهبی براهنی

این پرسشنامه ۲۵ سوال داشته و هر کدام براساس مقیاس ۵ لیکرتی، ۰ تا ۴ نمره دارد و نمره کل آن ۱۰۰ می‌باشد. نمرات بالا نشان‌دهنده نگرش مذهبی عالی ست. روایی این آزمون از طریق ضریب همبستگی با آزمون آلپورت ورنون و لیندزی بدست آمده که برابر با ۰/۸۰ می‌باشد. همچنین در

اعتباریابی این پرسشنامه از روش گروه‌های شناخته شده نیز استفاده گردید و تفاوت میانگین بین دو گروه عادی و مذهبی معنی‌دار بود (صادقی و همکاران، ۱۳۸۹). این پرسشنامه در سال‌های اخیر مورد ارزیابی مجدد قرار گرفت. پایایی این پرسشنامه با روش اسپیرمن- براون برابر با ۰/۶۳ و روایی آن برابر با ۰/۲۴ بدست آمده است (نوری، ۱۳۷۴؛ به نقل از: صادقی، ۱۳۸۹).

۲-۱-۲. پرسشنامه دینداری گلارک و استارک

این پرسشنامه برای استاندارد کردن در کشورهای مختلف اروپا، آمریکا، آفریقا و آسیا و بر روی پیروان ادیان مسیحیت، یهودیت و اسلام اجرا گردیده و با دین اسلام هم انطباق یافته است (باقری خلیلی، ۱۳۸۸). این پرسشنامه یک مقیاس پنج بُعدی است، شامل ابعاد پنج‌گانه اعتقادی، مناسکی، عاطفی، پیامدی و دانشی که به سنجش دینداری می‌پردازد.

از آنجا که آموزش مسائل دینی جزئی از نظام آموزشی ایران است و دانستن امور دینی نشانه دینداری نیست، لذا، سؤالات مربوط به بعد دانشی از این پرسشنامه حذف شده و برای چهار بُعد دیگر، جمعاً ۲۶ سؤال در پرسشنامه موجود است. این مقیاس در ۵ لیکرت، از صفر تا چهار سنجیده می‌شود و حاصل جمع عددی ارزش هر یک از سؤالات ۲۶ گانه (حیطه اعتقادی ۷، عاطفی ۶، پیامدی ۶ و مناسکی ۷ سؤال) نمره آزمودنی را در کل نشان می‌دهد.

میزان روایی این پرسشنامه در مطالعات مختلف بر روی نمونه‌های متفاوت تعیین گردیده که حاکی از اعتبار بالای آن در ابعاد مختلف است. این آزمون همچنین دارای پایایی و روایی بالایی است (توسلی و مرشدی، ۱۳۸۵). در آخرین اجرای این آزمون بر روی دانشجویان، آلفای کلی پرسشنامه ۰/۸۳ بوده است. مقدار آلفا در مطالعه موحد و همکاران برای بُعد اعتقادی ۰/۹۳، عاطفی ۰/۸۲، پیامدی ۰/۸۲ و مناسکی ۰/۸۹ و در مطالعات سراج‌زاده، ضریب آلفا برای متغیرهای بُعد اعتقادی ۰/۸۱، عاطفی ۰/۷۵، پیامدی ۰/۷۲ و مناسکی ۰/۸۳ است (موحد و حمیدزاده، ۱۳۸۹).

۲-۱-۳. پرسشنامه گرایش به تقلب سواری

برای سنجش گرایش تقلب در امتحان، از پرسشنامه ۷ ماده‌ای سواری (۱۳۹۱) استفاده شد. این نگرش سنج از یک عامل و ۷ سوال تشکیل شده و به صورت مقیاس چهار درجه‌ای لیکرت: خیلی موافقم (۴)، موافقم (۳)، خیلی مخالفم (۲) و مخالفم (۱) نمره‌گذاری می‌شود. برای بررسی پایایی آن از آلفای کرونباخ استفاده شده و مقدار آن ۰/۷ برآورد شده است. روایی پرسشنامه از طریق تحلیل عاملی تأییدی بررسی و تأیید شد (سواری و برنا، ۱۳۹۴).

۳. یافته‌های پژوهش

داده‌های جمع‌آوری شده از طریق پرسشنامه، با استفاده از نرم‌افزار SPSS 22 و روش آماری به دو شکل توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

۳-۱. تحلیل توصیفی یافته‌ها

جدول ۱- میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش

متغیر	جنسیت	میانگین	انحراف استاندارد	کم‌ترین	بیشترین	
گرایش به تقلب در امتحان	مرد	۱۶/۹۳	۴/۳۰	۷	۴۵	
	زن	۱۸/۶۱	۳/۴۸	۷	۳۹	
نگرش مذهبی	مرد	۶۶/۱۴	۱۲/۴۴	۴۴	۱۲۵	
	زن	۶۴/۱۳	۷/۵۱	۴۹	۱۱۳	
دینداری	مرد	۶۶/۶۰	۱۱/۳۱	۴۲	۹۵	
	زن	۶۳/۰۶	۱۱/۱۲	۴۱	۱۰۸	
ابعاد دینداری	اعتقادی	مرد	۱۴/۲۴	۳/۹۰	۷	۳۰
		زن	۱۳/۸۵	۳/۳۲	۷	۲۹
	عاطفی	مرد	۱۱/۴۰	۳/۴۶	۶	۲۰
		زن	۱۰/۶۰	۳/۱۶	۶	۲۲
	پیامدی	مرد	۱۹/۰۹	۳/۵۰	۱۰	۳۰
		زن	۱۸/۱۱	۳/۲۲	۹	۲۷
	مناسکی	مرد	۲۱/۹۱	۶/۲۶	۷	۳۵
		زن	۲۰/۳۸	۴/۶	۷	۳۵

همانطور که در جدول شماره ۱ مشاهده می‌شود، میانگین گرایش به تقلب در امتحان، در زنان بالاتر است. نگرش مذهبی و دینداری و ابعاد آن نیز در مردان میزان بالاتری را به خود اختصاص داده است.

جدول ۲ - ضریب همبستگی بین متغیرهای پژوهش و ابعاد آن با گرایش به تقلب در امتحان دانشجویان

متغیر	ضریب همبستگی	معناداری
نگرش مذهبی	-.۰/۱۹**	۰/۰۰۱
دینداری	-.۰/۲۹**	۰/۰۰۱
اعتقادی	-.۰/۲۱**	۰/۰۰۱
عاطفی	-.۰/۱۹**	۰/۰۰۱
پیامدی	-.۰/۳۴**	۰/۰۰۱
مناسکی	-.۰/۲۰**	۰/۰۰۱

جدول ۳- نتایج تحلیل رگرسیون همزمان نگرش مذهبی و دینداری
برای پیش‌بینی گرایش به تقلب در امتحان

متغیر پیش‌بین	R	R2	B	خطای استاندارد	Beta	t	سطح معناداری
نگرش مذهبی	۰/۳۸	۰/۱۴	-۰/۰۹	۰/۰۱	-۰/۲۸	-۵/۳۳	۰/۰۰۱
دینداری			-۰/۱۰	۰/۰۲	-۰/۲۲	-۴/۲۷	۰/۰۰۱

همان‌طور که داده‌های مندرج در جدول ۲ نشان می‌دهد میان نگرش مذهبی، دینداری و ابعاد دینداری با گرایش به تقلب در امتحان، رابطه معناداری وجود دارد. برای تعیین سهم هر یک از متغیرهای دینداری و نگرش مذهبی در پیش‌بینی گرایش به تقلب در امتحان، تحلیل رگرسیون به روش ورود همزمان انجام شد. همان‌طور که نتایج در جدول ۳ نشان می‌دهد، هر دو متغیر قابلیت پیش‌بینی گرایش به تقلب در امتحان را دارند. با این حال نگرش مذهبی با بتای (۰/۲۸-) سهم بیشتری را در این پیش‌بینی دارد. هر دو متغیر نگرش مذهبی و دینداری روی هم ۱۴ درصد از تغییرات گرایش به تقلب در امتحان را پیش‌بینی می‌کنند.

جدول ۴- نتایج تحلیل رگرسیون همزمان ابعاد دینداری
جهت پیش‌بینی گرایش به تقلب در امتحان دانشجویان

متغیر پیش‌بین	R	R2	B	خطای استاندارد	Beta	t	سطح معناداری
اعتقادی	۰/۳۵	۰/۱۲	۰/۰۵	۰/۰۷	-۰/۰۴	-۰/۶۸	۰/۴۹
عاطفی			-۰/۰۲	۰/۰۸	-۰/۳۴		۰/۷۳
پیامدی			-۰/۳۴	۰/۰۶	-۵/۰۱		۰/۰۰۱
مناسکی			-۰/۰۶	۰/۰۴	-۱/۵۰		۰/۱۳

برای تعیین سهم هر یک از ابعاد دینداری در پیش‌بینی گرایش به تقلب در امتحان، تحلیل رگرسیون به روش ورود همزمان انجام شد. به این صورت که تمام ابعاد دینداری وارد معادله شدند تا بُعدی که بیشترین نقش را دارد، مشخص شود. همان‌طور که نتایج نشان می‌دهد از بین ابعاد دینداری، تنها بُعد پیامدی توانست گرایش به تقلب در امتحان را پیش‌بینی کند و این بُعد می‌تواند ۱۲ درصد از تغییرات گرایش به تقلب در امتحان را تبیین نماید.

جدول ۵- نتایج آزمون t جهت مقایسه گرایش به تقلب در امتحان دانشجویان دختر و پسر

متغیر	گروه	میانگین	T	d.f	سطح معناداری
گرایش به تقلب در امتحان	مرد	۱۶/۹۳	-۳/۹۲	۳۴۲	۰/۰۰۱
	زن	۱۸/۶۱			

داده‌های مندرج در جدول ۵ نشان می‌دهد که با درجه آزادی $d.f = 342$ ، مقدار $t = -3/92$ و سطح معنی‌داری $sig = 0/001$ ، چون $(p < 0/05)$ ، می‌توان نتیجه گرفت که تفاوت بین میزان گرایش به تقلب در امتحان دانشجویان دختر و پسر از نظر آماری معنی‌دار است. با توجه به میانگین‌های ارائه شده می‌توان نتیجه گرفت که دختران گرایش بیشتری به تقلب در امتحان دارند.

۴. نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که گرایش به تقلب در امتحان با نگرش مذهبی و دینداری رابطه منفی و معناداری دارد. به این معنا که با افزایش میزان نگرش مذهبی و دینداری در دانشجویان، میزان گرایش به تقلب در امتحان کاهش می‌یابد. همچنین در تحلیل رگرسیون مشاهده شد که هر دو متغیر دینداری و نگرش مذهبی قابلیت پیش‌بینی گرایش به تقلب در امتحان را دارند. با این حال نگرش مذهبی سهم بیشتری را در این پیش‌بینی به خود اختصاص داد. یونسی (۱۳۹۵) در پژوهش خود نشان داد که دینداری می‌تواند مانعی برای انجام تقلب علمی در میان دانشجویان باشد.

سواری و برنا (۱۳۹۴)، بی‌باک و دهقان منشادی (۱۳۹۳) و اورک و زندی دره‌غریبی (۱۳۹۳)، نیز مشاهده کردند که نگرش‌های مذهبی گرایش به تقلب را پیش‌بینی می‌کند.

رتینگر و جوردن (۲۰۰۵) نیز این همبستگی منفی را تایید کردند. براگمن و هارت (۱۹۹۶)، سوتون و جبا (۱۹۹۵) و گاتمن (۱۹۸۴) نشان دادند که دانش‌آموزان مذهبی کم‌تر گرفتار تقلب می‌شوند.

در تبیین این ارتباط باید عنوان کرد که اعتقاد راسخ به دین و ترس از عذاب الهی می‌تواند افراد را در اجتناب از عملکرد بد جلوگیری کند. به عبارت دیگر، نگرش انسان دیندار به عملکرد بد و تخلفات منفی است و برای پیشگیری از ارتکاب عمل بد به دین متوسل می‌شوند و کم‌تر به دنبال کارهای خلاف می‌گردند (سواری و برنا، ۱۳۹۴). دین یک‌سری باورهایی را به افراد خود تزریق می‌کند که در جلوگیری آنها از رفتارهای غیر اخلاقی مؤثر است. افرادی که دینداری بالاتری دارند، از نظر پابندی به اصول اخلاقی در سطح بالاتری بوده و عزت نفس بیشتری دارند و در نتیجه، در آنان گرایش به تقلب پایین‌تر است.

دینداری ارزیابی شده در این پژوهش نمودی از تقیید به دین اسلام می‌باشد. دین اسلام به عنوان کامل‌ترین دین، برای تمام ابعاد زندگی افراد کامل‌ترین برنامه‌ها را ارائه داده و پیروانش را از انجام رفتارهای ناسالم منع کرده و به دقیق‌ترین شیوه، پیامدها و آثار آن را گوشزد کرده است. لذا، پابندی به دین و آموزش تعالیم و رعایت اصول آن افراد را به سالم‌ترین و بهترین راه هدایت می‌کند.

منظور از نگرش مذهبی، اعتقادات منسجم و یکپارچه توحیدی است که خداوند را محور امور دانسته و ارزش‌ها، اخلاقیات، آداب و رسوم و رفتارهای انسان را با یکدیگر، طبیعت و خویش تنظیم می‌کند (براون^۱، ۱۹۸۷؛ به نقل از: خدایاری فرد، ۱۳۸۵).

در تبیین ارتباط معنادار مذهب بر میزان گرایش به تقلب باید عنوان کرد که مذهب می‌تواند در ایجاد احساس امید، احساس صمیمیت با دیگران، آرامش هیجانی، فرصت شکوفایی، احساس راحتی، مهارت‌ها، نزدیکی به خدا و کمک به حل مشکل مؤثر باشد (جاجرمی و پوراکبران، ۱۳۹۵).

یکی از دلایل گرایش به تقلب می‌تواند این مورد باشد که اضطراب حاصل از موقعیت امتحان بسیار زیاد بوده و فرد برای رهایی از آن سریع‌ترین واکنش را انتخاب می‌کند. تجربه نشان داده است که عوارض اضطراب و فشار روانی حاصل از امتحان در عده زیادی از امتحان‌دهندگان آشکار می‌شود (صادقی و همکاران، ۱۳۹۶). تقلب می‌تواند سریع‌ترین و کوتاه‌ترین راه غلبه یافتن بر این اضطراب باشد و به نحوی فرد بدون هیچ کنترلی، بر رفتار و پیامد آن، این کار را انجام می‌دهد. بنابراین، اگر عاملی وجود داشته باشد که بتواند کنترل فرد را بر موقعیت اضطراب‌زا بالا ببرد و به فرد کمک کند که هیجان خود را تنظیم کند، گرایش به تقلب به احتمال زیادی کاهش می‌یابد. مذهب می‌تواند به خوبی این خودکنترلی بر رفتار و کاهش اضطراب را باعث شود.

یکی از مهم‌ترین نشانه‌های نگرش مذهبی باور به وجود خدایی است که همراه و حمایت‌کننده ما است. این باور تا حد زیادی اضطراب مرتبط با موقعیت را کاهش داده و به انسان دلگرمی می‌دهد و موجب می‌شود که فرد توانایی تصمیم‌گیری و عملکرد منطقی را یافته و بر تکانه‌ها و رفتارهای خود مسلط شود.

در واقع، اگر از دیدگاه هیجان و نظم‌جویی آن به این مسئله نگاه شود، مذهب با کاهش هیجان‌های منفی مانند ناامیدی، ترس و خشم و ایجاد هیجان‌های مثبت مانند خوش‌بینی و امید (شهابی، امین یزدی، مشهدی و حسنی، ۱۳۹۶) می‌تواند مانع از انجام رفتارهای ناسازگارانه مانند تقلب در امتحان شود.

به گفته آدلر: «یکی از مهم‌ترین وظایفی که مذهب همواره برای زندگی افراد در نظر گرفته است، عشق به هم‌نوع است» (آدلر^۲، ۱۹۵۸، ص ۲۵۳؛ به نقل از: رحمتی، ۱۳۹۶). تقلب پدیده‌ای است که در آن به نحوی احترام به دانشجویانی که برای کسب نمره تلاش کرده‌اند، نادیده گرفته می‌شود و مذهب که عشق به هم‌نوع را وظیفه می‌داند، هیچ‌گاه به ضایع کردن حق دیگری نمی‌پردازد.

1. Brown

2. Adler

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که بین ابعاد دینداری (اعتقادی، عاطفی، پیامدی و مناسکی) با گرایش به تقلب در امتحان، رابطه منفی و معناداری وجود دارد. بُعد اعتقادی در برگیرنده باورهای مورد پذیرش پیروان آن دین است. از نظر المنوفی (به نقل از: اینگلهارت، ۱۳۷۳) اعتقاد به خدا و تعهد مذهبی، به معنی میزان اهمیت خداوند نزد افراد، شاخص بسیار حساس بُعد دینداری می‌باشد. بنابراین، این پژوهش نشان می‌دهد درونی‌سازی کردن این اعتقادات فرد را یاری می‌کند تا بتواند از کجروی‌ها دوری کند.

فرد مؤمن با دارا بودن اعتقادات عمیق و مثبت نظیر وجود شیطان و وسوسه‌های گمراه‌کننده، اعتقاد به روز جزا، امر به معروف و نهی از منکر به عنوان اعمالی برای افزایش نیکی و کاهش بدی‌ها، به میزان کم‌تری به رفتارهای مغایر با اعتقادات خود مانند تقلب گرایش می‌یابد.

بُعد عاطفی یا تجربی دین شامل احساسات مربوط به برقراری رابطه با وجود مقدس است (تقوی‌نیا و متوسل آرانی، ۱۳۹۴). اعتقاد به وجودی مقدس که ناظر بر رفتارهای ما است موجب می‌شود تا از انجام اعمالی که به نحوی بر ضد مفاهیم اخلاقی است و برای دیگران نوعی بی‌عدالتی محسوب می‌شود، دوری کند. همچنین ارتباط عاطفی با ائمه اطهار (ع)، نیز افراد را راغب می‌کند تا سیره آنان را به عنوان الگوی رفتاری خود مورد توجه قرار دهند و از کجروی‌های دور بمانند.

بُعد پیامدی که از نظر بسیاری از محققین بُعد مهم دینداری شناسایی شده است، اشاره به پیامدهای باور، عمل، تجربه و دانش دینی در زندگی روزمره هر فرد معتقد و ارتباط او با دیگران است. در میان عرف مسلمانان، تقید دینی و ایمانی معمولاً با بُعد پیامدی (رفتار آشکار) شناخته می‌شود (سرمدی، ۱۳۸۵). این فرضیه نشان داده است که افراد باورها و رفتارهای دینی را در دیگر جنبه‌های زندگی خویش مانند تحصیل به کار می‌گیرند و از انجام رفتارهای غیر دینی خودداری می‌کنند.

بُعد مناسکی، اشاره به اعمال، مناسک و رفتارهایی دارد که خاص یک دین یا مذهب هستند، مانند نماز، روزه، زکات، خمس و حج و... در دین اسلام. البته عمل به باورهای دینی از اعتقادات مذهبی جداست؛ به این معنی که فرد می‌تواند به اصولی معتقد باشد، ولی به هر دلیلی اعمال مربوط به آن اعتقاد را انجام ندهد، چنین فردی عمل به باورهای دینی ندارد (گلزاری، ۱۳۷۹). به هر حال انجام اعمال مذهبی و شرکت در مراسم دینی می‌تواند موجب افزایش آگاهی مردم از اصول اخلاقی و پیامدهای رفتار غیر اخلاقی شده و در نهایت منجر به کاهش رفتارهای ناسالم مانند تقلب تحصیلی شود.

همچنین نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که از بین ابعاد دینداری، تنها بُعد پیامدی توانست گرایش

به تقلب در امتحان را پیش‌بینی کند. در واقع در این بُعد تلاش می‌شود تا نشان داده شود که آیا باورهای دینی و به تبع آن انجام رفتارهای دینی در فرد موجب این می‌شود که واقعیت‌های زندگی روزمره تحت تأثیر قرار بگیرد. در توضیح دقیق‌تر می‌توان گفت که بعضی از افراد باورهای دینی دارند، اعمال و تجارب دینی را هم انجام می‌دهند، اما در زندگی روزمره این باورها دخالت پیدا نمی‌کنند و صرفاً در حد یک محدوده خاص از زندگی باقی می‌مانند. این پژوهش نشان داد که دانشجویان گروه نمونه توانسته‌اند بین باورهای دینی خود و انتقال آن به تجارب زندگی واقعی ارتباط برقرار کنند.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که گرایش به تقلب در دانشجویان دختر بالاتر از پسران بوده و این تفاوت معنادار است. در این راستا، امیری و خامسان (۱۳۹۰)، نشان دادند که میزان تقلب در پسران بیش از دختران و باور به عمومیت تقلب در دختران به طور معناداری بیش از پسران بوده است. غیر همسو با این یافته، لاورا تودارو^۱ (۲۰۱۴) نشان داد که بین تقلب و جنسیت همبستگی وجود ندارد، یعنی دختران و پسران به یک اندازه به انجام تقلب گرایش دارند. همچنین سید حسینی داورانی (۱۳۸۳) و بهرامی و همکاران (۱۳۹۴) نیز تفاوتی را بین دو جنس در گرایش به تقلب گزارش نکردند.

به دلیل عدم همخوانی نتایج پژوهش‌ها، بررسی نقش جنسیت در انجام و گرایش به تقلب باید کماکان در پژوهش‌های آینده مد نظر پژوهشگران قرار گیرد.

از محدودیت‌های پژوهش عدم تعمیم نتایج به دیگر گروه‌های تحصیلی می‌باشد. بنابراین، پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های مشابهی در این زمینه در مقاطع تحصیلی و مؤسسات دیگر با در نظر گرفتن دیگر متغیرها همچون نوع دانشگاه (دولتی، غیر انتفاعی، آزاد و...)، منطقه جغرافیایی و فرهنگ حاکم بر آن منطقه انجام شود. عدم کنترل وضعیت اجتماعی - اقتصادی گروه نمونه از دیگر محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌باشد که پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی عوامل مؤثر و تأثیرگذار دیگر مانند وضعیت خانوادگی و اجتماعی نیز کنترل شود. با توجه به تأثیر باورهای مذهبی و دینداری در ارتباط با گرایش به تقلب پیشنهاد می‌شود با افزایش آگاهی‌های دینی دانشجویان نسبت به تقلب و درونی کردن ارزش‌ها و پایبندی به اصول اخلاقی، از افزایش پدیده تقلب جلوگیری کرد. همچنین پیشنهاد می‌شود با آگاهی دادن نسبت به پیامدهای تقلب و ایجاد انگیزه و رغبت هرچه بیشتر به دانشجویان برای فراگیری دروس، گام مهمی در کاهش تقلب برداشته شود.

— منابع —

- اورک، جهانبخش؛ زندی دره غریبی، تاج محمد (۱۳۹۳). رابطه ساده و چندگانه بین پیشایندهای تقلب «نگرش مذهبی، هوش، وضعیت اجتماعی- اقتصادی- جامعه‌پذیری و عزت نفس» با نگرش نسبت به تقلب در امتحان دانش‌آموزان پسر و دختر دوره‌ی متوسطه استان خوزستان. در: همایش علوم تربیتی و روانشناسی آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ایران.
- اینگلهارت، رونالد (۱۳۷۳). تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی. ترجمه مریم وتر. تهران: انتشارات کویر.
- باقری خلیلی، علی‌اکبر (۱۳۸۸). بررسی ابعاد دینداری حافظ شیرازی براساس الگوی گلاک و استارک مبنی بر دین‌پدیده‌ای چند بُعدی. جستارهای ادبی، ۴۲ (۱۶۷)، ص ۲۷-۵۲.
- برزگر بفرویی، کاظم (۱۳۹۳). ارتباط عوامل فردی و موقعیتی با تقلب دانش‌آموزان پایه‌ی پنجم ابتدایی. روان‌شناسی مدرسه، ۳ (۳)، ص ۶-۳۰.
- برزگر بفرویی، مهدی؛ برزگر بفروئی، کاظم (۱۳۹۵). الگوی پیش‌بینی تقلب تحصیلی براساس جهت‌گیری مذهبی، جهت‌گیری اهداف پیشرفت و منبع کنترل در دانشجویان. اسلام و پژوهش‌های تربیتی، ۸ (۱۵)، ص ۴۹-۶۶.
- بشلیده، کیومرث؛ هاشمی، سید اسماعیل؛ چرخابی، مرتضی (۱۳۹۰). ارتباط بین صفات شخصیتی و نگرش‌های مذهبی در دانشجویان با استعداد درخشان. علوم رفتاری، ۲.
- بهرامی، مهناز؛ حسن‌زاده، مجید؛ زندی، زهره؛ ارمی، الهه؛ میری، خیزران (۱۳۹۴). نگرش دانشجویان درباره تقلب امتحانی و راهکارهای مقابله با آن. راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، ۸ (۲).
- بی‌باک، اسماعیل؛ دهقان منشادی، منصور (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین جهت‌گیری مذهبی و نگرش دانشجویان نسبت به تقلب. همایش ملی علوم تربیتی و روان‌شناسی.
- تقوی‌نیا، منصوره؛ متوسل آرانی، محمود (۱۳۹۴). رابطه دینداری با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی تهران سال تحصیلی ۹۳-۹۲. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۱۵، ص ۱۹-۲۶.
- تنهایی، ابوالحسن (۱۳۹۰). جامعه‌شناسی دینی در شرق باستان. تهران: بهمن برنا، چاپ دوم.
- توسلی، غلام‌عباس؛ مرشدی، ابوالفضل (۱۳۸۵). بررسی سطح دینداری و گرایش‌های دینی دانشجویان مطالعه موردی: دانشگاه صنعتی امیرکبیر. جامعه‌شناسی ایران، ۷ (۴)، ص ۹۶-۱۱۸.
- جاجرمی، محمود؛ پوراکیان، الهه (۱۳۹۵). بررسی رابطه نگرش مذهبی با سلامت روان و تاب‌آوری در زنان، نگرش مذهبی و سلامت روان. اصول بهداشت روانی (ویژه‌نامه سومین کنفرانس بین‌المللی نوآوری‌های اخیر در روان‌شناسی، مشاوره و علوم رفتاری)، ۱۹ (۳)، ص ۳۲۴-۳۲۷.
- خامسان، احمد؛ امیری، محمداصغر (۱۳۹۰). بررسی تقلب تحصیلی در میان دانشجویان دختر و پسر. اخلاق در علوم و فناوری، ۱۶ (۱)، ص ۵۳-۶۱.
- خدایاری‌فرد، محمد (۱۳۸۵). آماده‌سازی و هنجاریابی مقیاس سنجش دینداری دانشجویان. طرح پژوهشی. دانشکده روانشناسی، دانشگاه تهران.
- رحمتی، امین (۱۳۹۶). رابطه سبک زندگی اسلامی و عوامل شخصیت با شادکامی و بهبایی روان‌شناختی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. قم: مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت.

رستمی، فرحناز؛ زرافشانی، کیومرث؛ سعدونی، مهسا؛ حسینی لردگانی، مریم (۱۳۹۳). تعیین مؤلفه‌های تأثیرگذار بر بروز رفتارهای مغایر علمی در آموزش عالی (مطالعه موردی دانشجویان پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی). *انجمن آموزش عالی ایران*، ۵(۱۹)، ص ۱۴۳-۱۶۳.

زاهد بابلان، عادل؛ رضایی جمالویی، حسن؛ حرفتی سبحانی، رعنا (۱۳۹۱). رابطه دلبستگی به خدا و تاب‌آوری با معناداری در زندگی دانشجویان. *دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی*، ۱۳(۴۹)، ص ۷۵-۸۵.

سبزیان، سعیده؛ قدم‌پور، عزت‌الله؛ میردریکوند، فضل‌الله (۱۳۹۶). تدوین مدل علیّی تقلب تحصیلی براساس عوامل فردی و بافتی با نقش واسطه‌ای خودکارآمدی تحصیلی. *پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی*، ۵(۱۹)، ص ۴۳-۶۶.

سرمدی، محمود (۱۳۸۵). بررسی رابطه بین دینداری با بازده‌های تربیتی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر قم. *پژوهش‌های تربیت اسلامی*، ۲، ص ۵۷-۸۶.

سواری، کریم؛ برنا، محمدرضا (۱۳۹۴). رابطه علیّی نگرش‌های مذهبی و اهداف پیشرفت با گرایش به تقلب در امتحان از طریق میانجی‌گری عملکرد تحصیلی. *پژوهش‌های کاربردی در روانشناسی تربیتی*، ۲(۲)، ص ۲۹-۳۸.

سید حسینی داورانی، سید وحید (۱۳۸۳). **نگرش دانشجویان پزشکی سال اول تا ششم نسبت به انواع خلاف دانشگاهی تقلب و سنجش فراوانی آن به روش غیر مستقیم**. رساله دکتری. دانشگاه شهید چمران اهواز.

شهابی، مهرنسا؛ امین یزدی، سید امیر؛ مشهدی، علی؛ حسینی، جعفر (۱۳۹۶). نقش نگرش مذهبی در تحمل پریشانی روانشناختی و دشواری نظم‌جویی هیجان دانشجویان دانشگاه تهران. *پژوهش در دین و سلامت*، ۳(۴)، ص ۳۲-۴۷. صادقی، عباس؛ افقی، نادر؛ بناگور حمیدی، محمدحسن؛ امامی، سیده فاطمه (۱۳۹۶). بررسی عوامل مرتبط با اقدام به تقلب در بین دانشجویان مؤسسات آموزش عالی شهرستان رشت. *پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی*، ۶(۴).

صادقی، محمدرضا؛ باقرزاده لداری، رحیم؛ حق‌شناس، محمدرضا (۱۳۸۹). وضعیت نگرش مذهبی و سلامت روان در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران. *پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی*، ۲۰(۷۵)، ص ۷۱-۷۵. گلزاری، محمد (۱۳۷۹). **ساخت مقیاس سنجش ویژگی‌های افراد دینی و رابطه این خصوصیات با بهداشت روانی آنها**. رساله دکتری. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.

محمدخانی، شهرام؛ یگانه، طیبه؛ کریم‌پور، کبری (۱۳۹۴). نقش جهت‌گیری‌های مذهبی و خودمهارگری در پیش‌بینی آمادگی اعتیاد به مواد مخدر. *سلامت و مراقبت*، ۱۷(۳)، ص ۲۴۸-۲۵۹.

مدنی، یاسر؛ مرادی، زهرا (۱۳۹۷). دیدگاه مشاوران و روان‌درمانگران درباره نقش دینداری در رضایت جنسی و صمیمیت زناشویی مراجعین: یک پژوهش کیفی. *پژوهش‌های مشاوره*، ۶۶، ص ۱۳۷-۱۷۵.

موحد، مجید؛ حمیدزاده، احسان (۱۳۸۹). رابطه‌ی دینداری و علم‌گرایی زنان: مطالعه‌ی موردی دانشجویان زن دوره‌ی دکتری دانشگاه شیراز. *زن و جامعه*، ۱(۱)، ص ۴۵-۶۸.

یونسی، منزه (۱۳۹۵). **مطالعه جامعه‌شناختی تأثیر دینداری بر تقلب علمی در میان دانشجویان دانشگاه مازندران**. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه مازندران.

Bouville, M. (2010). Why is cheating wrong? *Studies in Philosophy & Education*, 29(1), P. 7-67.

Bowers, W.J. (1964). **Student dishonesty and its control in college**. New York: Burea of applied social research, Columbia University Press.

- Bruggeman, E.L. & Hart, K.J. (1996). Cheating, lying, and moral reasoning by religious and secular high school students. *The Journal of Educational Research*, 89(6), P.340-344.
- Chiswick, B.R. & Huang, J. (2008). The earnings of American jewish men: human capital, denomination, and religiosity. *Journal student relegius*, 47(4), P.649-709.
- Chudzicka-Czupala, A., Lupina-Wegener, A., Borter, S. & Hapon, N. & et al. (2013). Students' attitude toward cheating in Switzerland, Ukraine and Poland. *The New Educational Review*, 2, P.66-76.
- Guttman, J. (1984). Cognitive morality and cheating behavior in religious and secular school children. *Journal of Educational Research*, 77, P.249-254.
- Haines, V., Diekhoff, G. & La Beff, E. (1996). College cheating immaturity, lack of commitment, and the neutralizing attitude. *Res High Edu*, 25, P.342-354.
- Harding, T., Mayhew, M., Finelli, C. & Carpenter, D. (2007). The theory of planned behavior as a model of academic dishonesty in humanities and engineering undergraduates. *Ethics and Behavior*, 17(3), P.255-279. DOI: <https://doi.org/10.1080/10508420701519239>
- Laura Teodora, D. (2014). **Academic cheating in college student: relations among personal values, self-esteem and mastery.** DOI: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.03.017>
- Lopez, J., Riggs, S., Pollard, S. & Hook, J. (2011). Religious commitment, adult attachment, and marital adjustment in newly married couples. *Journal of Family Psychology*, 25, P.301-309.
- Maramuk, S. & Maline, M. (1993). **Academic dishonesty among college student Issues in education: Washington, DC: Department of Education.** Online Versions: <https://eric.ed.gov/?id=ED360903>
- Meng, C.J., Othman, J., D'Silva, J. & Omar, Z. (2014). Influence of Neutralization Attitude in Academic Dishonesty among Undergraduates. *International Education Studies*, 7(6), P.66-73. DOI: 10.5539/ies.v7n6p66
- Murdock, T.B., Beauchamp, A.S. & Hinton, A. (2008). Predictors of Cheating and Cheating Attributions: Does Classroom Context Influence Cheating and Blame for cheating? *European Journal of Psychology of Education*, 23(4), P.477-492.
- Nachiappan, S. & Ganaprakasam, Ch. & Suffian, S. (2018). Examining the role of religion in development altruism and self-esteem among youth. *Muallim Journal of Social Sciences and Humanities (MJSSH)*, 2(1), P.74-83.
- Papazisis, G., Nicolaou, P., Tsigas, E., Christoforou, Th. & Sapountzi-Krepia, D. (2013). Religious and spiritual beliefs, self-esteem, anxiety, and depression among nursing students. *Nursing and Health Sciences*, 16(2). DOI: 10.1111/nhs.12093
- pargament, K.I. & Maton, K.I. (2011). **Religion and prevention in Mental Health Haworth Pressine. Transmission beliefs, stigmatizing and HIV protection motivation in northern Thailand.** Department of communication studies, university of twent, Enschede, Netherlands.
- Rettinger, D.A. & Jordan, A.E. (2005). The Relations among Religion, Motivation, and college cheating: A Natural Experiment. *Ethics & Behavior*, 15(2), P.107-129.
- Robinson, E., Amburgey, R., Swank, E. & Faulker, C. (2004). Test cheating in a rural college: Studying the importance of individual and situational factors. *Journal of College Student Journal*, 38, P.380-395.

- Run-Xian, Z. & Xiao-Pin, Z. (2007). On the cause of university students cheating phenomenon from the perspective of Albert Banduras reciprocal determinism. *US-China Education Review*, 4(5), P. 7-11.
- Schramm, D.G., Marshall, J.P., Harris, V.W. & Lee, T.R. (2012). Religiosity, homogamy, and marital adjustment: An examination of newlyweds in first marriages and remarriages. *J FAM Issues*, 33(2), P.246-268.
- Sutton, M. & Huba, M. (1995). Undergraduate student perceptions of academic dishonesty as a function of ethnicity and religious participation. *NASPA Journal*, 33, P.19-34.
- Thorpe, M.F., Reed, B.D. & Pittenger, D.J. (1999). Cheating the researcher: a study of the relation between personality measures and self-reported cheating. *College Student Journal*, 34(2), P.12-24.
- Zubairu, U. & Sakariyau, O. (2016). The Relationship between Religiosity and Academic Performance amongst Accounting Students. *International Journal of Evaluation and Research in Education (IJERE)*, 5(2), P.165-173.

